

3e JAARGANG

NUMMER 3

MAAERT 1967

DAAD EN GEDACHTE

orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

S T E L L I N G E N O V E R D E C H I N E S E R E V O L U T I E

Het karakter van de
Chinese omwenteling

1. Toen in april 1949 de legers van Mao-Tse-toeng en generaal Tsjoeh Teh over de rivier de Jangtse waren getrokken werden al spoedig daarna de troepen van generalissimo Tsjiang Kai-sjek verslagen. Zijn macht stortte ineen. Nog voor de herfst was het regiem van de Kwo Min Tang weggevaagd van het Chinese vasteland. De wereld sprak van "een zege van het kommunisme in China". De Koeng Tsjang Tang, dat wil zeggen de "kommunistische" partij van China deed dat zelf niet. Zij karakteriseerde haar militaire overwinning op de Kwo Min Tang als: "de zege van de nationale, burgerlijk-democratische omwenteling", die 38 jaar tevoren was begonnen. Wat de Koeng Tsjang Tang voor ogen weefde, wat Mao Tse-toeng als haar eerstvolgende taak beschouwde, dat was: een voorwaarts stuwen van het revolutionaire ontwikkelingsproces. Op de burgerlijk-democratische zou naar haar overtuiging de proletarisch-socialistische omwenteling volgen. Daarna zou in een nog weer latere fase sprake zijn van een overgang naar het "kommunisme". Wat aan deze denkbeelden van Mao en van de Koeng Tsjang Tang omtrent China's maatschappelijke ontwikkeling terstond opvalt, is hun duidelijke verwantschap met de opvattingen van Lenin en de bolsjewisten over het verloop van de revolutie in Rusland.
2. Die overeenkomst is niet toevallig. Zij spruit daaruit voort, dat de revoluties in Rusland en in China zich voltrokken hebben onder voorwaarden en omstandigheden, die in zeer veel opzichten op elkaar gelijken. Rusland en China waren beide in het begin van deze eeuw in ontwikkeling achtergebleven rijken. De landbouw was er het voornaamste middel van bestaan. De boeren vormden er de verreweg talrijkste klasse in de maatschappij. Er heersten feodale-, half-feodale of aan het feodalisme verwante productieverhoudingen en uitbuitingssystemen. Er bestond een geestelijk klimaat, dat met die sociale omstandigheden correspondeerde: in Rusland de grieks-orthodoxe kerk; in China het Confucianisme. In beide landen vormden de vergelijkbare maatschappelijke verhoudingen 't fundament voor vergelijkbare politieke onderdrukkingsvormen: in Rusland het absolutisme van de tsaren; in China het absolutisme van de Mandsjoe-keizers.
3. Zowel in Rusland als in China had de revolutie, economisch en politiek, dezelfde problemen op te lossen. De omwenteling moest het feodalisme vernietigen; zij moest de agrarische productiekrachten bevrijden van de kluisters, waarin de bestaande productieverhoudingen hen gevangen hielden; zij diende de weg te banen voor een industriële ontwikkeling en zij moest tenslotte het absolutisme vermorzelen en vervangen door een regeringsvorm en door een staatsmachine, die de

oplossing van de economische taken der revolutie politiek verzekerden. Al deze problemen zijn: de economische- en politieke vraagstukken van de burgerlijke revolutie, dat wil zeggen van die revolutie, welke het kapitalisme tot heersende productiewijze maakt.

4. Dat dit voor wat China betreft zo was, wordt onder meer bevestigd door het program van praktische taken, die zich de Koeng Tsjang Tang in de herfst van 1949 stelde. Zij keerde zich tegen de Chinese sociale traditie, zoals die verankerd lag in de Chinese familie-verhoudingen en in de lokale- en regionale vormen van bestuur. Zij streefde naar 'n agrarische hervorming door invoering van moderne productiemethoden en - waar nog mogelijk - uitbreiding der bebouwde oppervlakte. Zij, de Koeng Tsjang Tang, wilde China's kolossale reserve aan menselijke arbeidskracht mobiliseren en door uitbreiding en verbetering van 't onderwijs voorbereiden op haar taak in een zich industrialiserende maatschappij. Zij verlangde voor China een bruikbaar net van verkeerswegen, waardoor de rijkdom aan grondstoffen - voor 'n belangrijk deel te vinden in tot dusver moeilijk toegankelijke gebieden - dichterbij de stedelijke en industriële centra zou komen te liggen. Bovenal diende er volgens de Koeng Tsjang Tang 'n moderne industrie te worden geschapen. In één woord: het program van Mao en de zijnen voor de periode ná hun machtsverovering was het program van het zegevierende kapitalisme.

De klasseverhoudingen
der Chinese revolutie

5. De economische- en politieke vraagstukken van de burgerlijke revolutie waren in hun algemene vorm ook aan de orde in Frankrijk in 1789. Niettemin verschillen de burgerlijke revolutie in Rusland en de burgerlijke revolutie in China in zeer belangrijke mate van de Franse. Juist in het opzicht, waarin de Russische- en de Chinese omwenteling van deze eeuw ánders zijn dan de Franse omwenteling van het einde der 18e eeuw lijken de Russische- en de Chinese revolutie op elkaar. In Frankrijk voltrok de burgerlijke revolutie zich in 1789 en volgende jaren op klassieke wijze. Zij nam er de vorm aan van een strijd van de burgerlijke klasse, van de bourgeoisie, tegen de heersende klassen van het feodale tijdperk. Dat was noch in Rusland, noch in China het geval, omdat een burgerlijke klasse welke die taak zou hebben kunnen vervullen of tot een dergelijke strijd in staat zou zijn geweest, in Rusland en China niet bestond. Het typische kenmerk van zowel de Russische- als de Chinese revolutie is dit, dat het beide burgerlijke omwentelingen zijn, waarin ánderen klassen de rol vervullen, die in het 18e-eeuwse Frankrijk door de burgerij vervuld werd. Die merkwaardige klasseverhoudingen zijn het, die zowel in Rusland als in China het aanzien hebben geschonken aan het bolsjewisme. Niet omdat Mao Tse-toeng en zijn geestverwanten bolsjewisten zijn lijken de Chinese- en de Russische revolutie op elkaar, nee, omgekeerd: zij zijn bolsjewisten ómdat in China soortgelijke klassenverhoudingen bestonden als in Rusland. Zowel in Rusland als in China kon dientengevolge het kapitalisme alleen maar zegevieren in zijn bolsjewistische vorm.

6. Zowel in Rusland als in China was weliswaar het feodalisme (of wat daarmee overeenkwam) blijven bestaan, omdat door bepaalde oorzaken de agrarische productie er op zekere trap der ontwikkeling stagneerde, in beide landen ontstond niettemin - door wat men externe oorzaken zou kunnen noemen - 'n begin van kapitalisme en daarmee ook 't begin van een proletariaat en een bourgeoisie. In Rusland geschiedde dat als gevolg van de militaire behoeften van het tsarisme; in China als gevolg van de koloniale expansie van het westerse imperialisme. In St. Petersburg, in Moskou, in de kolenbekkens bij de Don en op de petroleumvelden van Bakoe was een begin van industrie ontstaan. In China was dat 't geval in de steden van het kustgebied zoals onder andere Sjanghai, Kanton en Nanking. De daarin-werkzame arbeidersklasse was in Rusland klein in aantal vergeleken met de grote massa van de boeren. In China vormden de arbeiders ten opzichte van de boeren-massa een nog véél geringer percentage. Die andere getalsverhouding tussen arbeiders-

ders en boeren in Rusland en in China vormt in sterke mate de verklaring voor datgene, waarin de Chinese revolutie, bij alle overeenkomst, van de Russische verschilt.

7. De "bourgeoisie", die in Rusland en China tegelijk met het begin ener industrie zich gevormd had, geleek in niets op de "derde stand", die in Frankrijk aan de vooravond der burgerlijke revolutie fier haar aanspraken op heerschappij verkondigde. Door de omstandigheden waaronder zij in Rusland en in China optrad, te weten als een klasse op uiterst smalle economische basis, ontloken met de financiële steun van het buitenlandse kapitaal en in de schaduw van het absolutisme, dat aan dat buitenlandse kapitaal concessies had verleend, was zij van dat absolutisme niet de natuurlijke vijandin, maar zocht zij er integendeel politieke steun bij. Zij was er de innigste bondgenote van of wel zij schrok, wanneer zich tussen haar en het absolutisme onvermijdelijke belangentegenstellingen voordeden, telkens in laatste instantie voor de revolutionaire konsekventies daarvan terug. Voor zover zij te zwak was om zich politiek te roeren kan men zeggen, dat de revolutie z o n d e r haar moest worden doorgevoerd. Voor zover zij zich politiek roerde was zij niet revolutionair en diende de revolutie zich vierkant t e g e n haar te keren.

Het verloop der revolutie
in Rusland en in China

8. In Rusland was het proletariaat klein, maar als gevolg van de tsaristische verhoudingen bijzonder strijdbaar. Dóór die strijdbaarheid en ook doordat het in bepaalde gebieden was geconcentreerd en dáár zijn stempel op de gebeurtenissen drukte heeft het in de Russische revolutie (zowel in 1905 als in 1917) een rol van betekenis gespeeld, zoals de boeren een belangrijke rol vervulden door hun aantal. Daarnaast bezat Rusland een kleinburgerlijke intelligentsia, waaraan eveneens in het omwentelingsproces een rol toeviel. Uit de rijen der intellectuelen ontwikkelde zich het revolutionaire beroepskader der bolsjewistische partij, waarvan Lenin eens - treffender dan hij zelf bevroedde - gezegd heeft, dat het bestond uit "met de massa's verbonden Jacobijnen", dat wil zeggen uit revolutionairen van een uitgesproken burgerlijk type en met een typisch burgerlijke organisatievorm. Die bolsjewistische Jacobijnen drukten hun stempel op de Russische revolutie, gelijk omgekeerd de Russische verhoudingen hun stempel op hén drukten. Zij, de bolsjewistische Jacobijnen, stelden in overeenstemming met de behoeften der Russische revolutie de leuze van de zogenaamde "Smytschka" op. Onder "Smytschka" verstond men het "klasseverbond tussen arbeiders en boeren", dat wil zeggen een monsterverbond tussen twee klassen, die eigenlijk totaal verschillende belangen hadden, maar die elk op zichzelf niet in staat waren hun speciale e i g e n belangen duurzaam te verwezenlijken. De bolsjewieken "overbrugden" die belangentegenstelling. Dat kwam er in de praktijk op neer - en moest er historisch gezien op neer komen - dat hun partij b o v e n de twee klassen troonde en de dictatuur uitoefende. Dat duurde net zolang totdat, als resultaat van de maatschappelijke ontwikkeling, een n i e u w e k l a s s e op het toneel verscheen, die werd geboren uit de na-revolutionaire, s t a a t s k a p i t a l i s t i s c h e productieverhoudingen en die in conflict kwam met de bestaande partijdictatuur.

9. In China herhaalde zich de geschiedenis, maar zij herhaalde zich niet in precies dezelfde vorm. De Chinese revolutie verliep, in grote lijnen, parallel met die in Rusland, maar toch ook weer in een aantal opzichten volkomen anders. Er was in de eerste plaats een aanzienlijk verschil in tempo. De Chinese revolutie brak uit in 1911, zes jaar eerder dan de Russische, maar zij deed in den beginne, afgezien van enkele gebeurtenissen in 1913 en 1915/16, weinig meer dan pas op de plaats maken. Toen zij begon namelijk waren - gans anders dan in Rusland - de massa's nog niet op het toneel verschenen. De val van de Mandsjoe-dynastie - beter gezegd: haar aftreden - was een late echo van vroegere massa-bewegingen zoals de Taiping-revolte en de Boxer-opstand, maar gebeurde niet onder de druk

van opstandige bewegingen. China kreeg de republiek op een presenteerblaadje van de keizerlijke "Zoon des Hemels" aangeboden. De keizerlijke autoriteit werd niet - zoals met het koningsschap in Frankrijk of 't tsarisme in Rusland het geval was - afgeschaft, doch bij keizerlijk decreet vermaakt aan Joean Sji-kai. Hem heeft men wel eens "de Chinese Napoleon" genoemd, vanwege zijn mislukte pogingen om het keizerschap te vervangen door een militaire dictatuur. Ten onrechte. Napoleon was de testamentsvoltrekker der burgerlijke revolutie. Joean Sji-kai daarentegen was de executeur-testamentair ener failliete keizerlijke boedel en als zodanig een barrière op de weg naar een revolutionaire ontwikkeling. Niet met Bonaparte kan men hem vergelijken, maar met de Russische generaal Kornilof, die in de nazomer van 1917 een contra-revolutionaire staatsgreep voorbereidde. Tegen dat Kornilof-gévaar riepen in Rusland de bolsjewiki tot verzet op. De arbeiders van Petersburg kwamen in beweging om de revolutie voorwaarts te drijven. In China geschiedde iets dergelijks niet. De Chinese arbeidersklasse, voor zover ze bestond, was daarvoor nog veel en veel te zwak. Om die reden werd in China de voortgang der burgerlijke omwenteling verdaagd.

10. Anders dan in Rusland bestond er in China geen aan de historische omstandigheden aangepast "Jacobijnendom", dat Joean Sji-kai de voet zou hebben kunnen dwars zetten. Er was wél een kleinburgerlijke intelligentsia, die republikeins en radicaal was. Haar radicalisme was echter zeer betrekkelijk en het viel eigenlijk alleen maar te constateren in vergelijking met de positie der reactionaire, met het keizerrijk of met Joean Sji-kai flirtende Chinese bourgeoisie. Dr. Soen Jat-sen, die dat kleinburgerdom vertegenwoordigde, volgde de voetstappen van Confucius, die de filosoof van de klassenverzoening was geweest. Soen Jat-sen streefde ernaar een soort van compromis te vinden tussen 't oude China en een moderne, dat wil zeggen: burgerlijke, republiek. Dergelijke illusies waren uiteraard allerm minst bevorderlijk voor een revolutionair optreden. Vandaar dat Soen Jat-sen, die door de gebeurtenissen van het jaar 1911 een ogenblik op het eerste plan geschoven werd, zonder enige weerstand capituleerde voor Joean Sji-kai. Dat deze niettemin géén succes had kwam, doordat de decentraliserende en ontbindende krachten die het voortbestaan van de monarchie onmogelijk hadden gemaakt, er al evenzeer 'n belemmering voor vormden om de verhoudingen van vroeger in enigszins gewijzigde vorm te laten voortbestaan.

11. Er ontstond in China vooralsnog geen nationale burgerlijke staat, zoals destijds in Frankrijk of na de burgerlijk-democratische revoluties in Duitsland en Italië. Het gevolg was, dat China ten prooi viel aan een kliek van generaals als Feng, Tsjang Tso-lin en Tsjoë Pei-teh, die als militaire potentaten elkander tientallen jaren lang beoorlogden. In Rusland verschenen de generaals - Koltsjak, Denikin, Wrangel, Petljoera - óók ten tonele; maar pas ná de oktoberrevolutie van 1917. Zij vochten er tegen de arbeiders, tegen de boeren en tegen de bolsjewistische partij. In China traden de generaals op nog eer er van een soort "oktober" sprake was geweest. Wat zij beoogden was niet "oktober"-gebeurtenissen ongedaan te maken, maar ze te voorkómen door hun macht uit te breiden over een groot deel van het Chinese gebied; iets, waartoe geen hunner in staat bleek. Pas tegen het einde der 20-er en het begin der 30-er jaren zou dat min of meer gelukken aan Tsjiang Kai-sjek, omdat toen de Chinese revolutie in een nieuwe fase was gekomen. Tsjiang Kai-sjek was niet zomaar een Chinese generaal uit vele. Hij was geen feodaal legeraanvoerder zoals Tsjang Tso-lin, noch een representant der better gesitueerde boeren, zoals Feng. Hij was de generaal der Chinese Girondijnen, de generaal van de Kwo Min Tang, de partij waaraan gedurende een uiterst korte periode tijdelijk 'n revolutionaire rol was toebedeeld onder de druk der in beweging gekomen massa's. Na 'n kleine kwarteeuw van stagnatie bevond zich de Chinese revolutie eindelijk daar, waar zich de Russische bevond in februari 1917, zij het dan, dat de maatschappelijke verhoudingen in China nog altijd veel en veel primitiever waren dan destijds in Rusland.

Partijgroeperingen in de Chinese revolutie

12. De Kwo Min Tang (Nationalistische Partij van China) is de oudste der partijen die in de Chinese revolutie optraden. Ze is voortgekomen uit de Toeng Min Hoei (Eenheidsliga van Revolutionairen), die op haar beurt weer de tradities voortzette van de Sjing Tsjoeng Hoei (Het Ontwakende China), een genootschap dat Soen Jat-sen in 1894 buiten China stichtte met steun van uit 't land geëmigreerde kooplieden. Handeldrijvenden en neringdoenden, mitsgaders de met die groepen verbonden intellectuelen, bleven door de jaren heen haar eigenlijke kleinburgerlijke klassebasis vormen. Maar ook ambtenaren en in hun carrière beknotte militairen - waarmee de Eenheidsliga sterke verbindingen had - drukten mede op haar een stempel. Daarenboven vloeiden haar dan nog echt burgerlijke elementen toe uit de rijen der langzaam zich vormende, nog in de kinderschoenen staande, Chinese bourgeoisie.
13. De opvattingen der Kwo Min Tang waren zo vaag als men op grond van haar heterogene samenstelling mocht verwachten. Dat de economische ontwikkeling van China een agrarische hervorming voorop stelde, dat de bevrijding der boeren uit de "feodale" eigendomsverhoudingen, gelijk bij iedere burgerlijke revolutie, de eerste taak was der Chinese omwenteling, dat alles ontging de Kwo Min Tang ten enenmale. Dat moest haar ook wel ontgaan, omdat de boerenbevrijding onverbrekkelijk verbonden was met de ondergang der oude Chinese familieverhoudingen, die voor de kleinburger Soen Jat-sen óók het fundament vormden van het China waarvan hij te dromen placht. De Kwo Min Tang was republikeins en nationalistisch. De uit het Chinese nationalisme logischerwijze voortvloeiende strijd tegen het buitenlandse imperialisme echter kon zij niet of nauwelijks voeren doordat haar burgerlijke aanhang met dat imperialisme nauwe bindingen onderhield. Zó verward en hersenschimmig waren de denkbeelden van Soen Jat-sen, dat hij in alle ernst geloofde een levenskrachtig en onder een sterk centraal gezag verenigd China tot stand te kunnen brengen met de hulp van het buitenlandse kapitaal, dat natuurlijk juist bij de zwakte van China het meest gebaat was. Tenslotte werden de opvattingen van Soen en de Kwo Min Tang bovenal gekenmerkt door het idee ener algemene klassenverzoening. Dat idee strookte weinig met de realiteit, paste echter des te beter bij het feit, dat hij en zijn partij de politieke uitdrukking waren van in beginsel tegenstrijdige belangen.
14. Pas toen op de drempel der jaren twintig de Chinese massas in beweging kwamen om zich te verzetten tegen het imperialisme, waarvan zij de gevolgen aan den lijve ondervonden, maakte de Kwo Min Tang een ruk naar links. De partij werd gereorganiseerd. Soen Jat-sen schonk haar een nieuw program, waarin voor de eerste keer het agrarische probleem als een der kernvraagstukken der Chinese samenleving werd aangesneden. Tegelijkertijd echter werd alles weer overwoekerd met het onkruid van het Confucianisme, dat ieder werkelijk revolutionaire uitleg van het program verhinderde en het mogelijk maakte, dat zowel de linker- als de rechtervleugel der partij er zich met evenveel recht op kon beroepen. Niettemin voerde de Kwo Min Tang, opgestuwd in de vaart der gebeurtenissen, een tijdlang strijd, zowel tegen het imperialisme als tegen de reactionaire krachten, die - als gevolg van het stagneren der revolutie - in China nog altoos even sterk gebleven waren als op de dag dat zij begon. Het had er een ogenblik de schijn van, dat zich toch zoiets als een Jacobijnse democratie in de schoot van de Nationalistische Partij zou kristalliseren. De revolutie raakte in een stroomversnelling. Juist diezelfde stroomversnelling echter was er de oorzaak van, dat de tegenstellingen tussen de diverse sociale groepen die de basis der Kwo Min Tang vormden scherper dan ooit tevoorschijn traden. Op hetzelfde ogenblik, dat de burgerlijke omwenteling een pas voorwaarts deed keerde al wat burgerlijk was in China zich tegen de revolutie.

15. De Koeng Tsjang Tang, de Chinese bolsjewistische partij, ontstond in de jaren 1920/21 om sootgelijke redenen als een kleine twintig jaar tevoren de bolsjewistische partij in Rusland was ontstaan. Toen het burgerlijke China verstek liet gaan werden ook hier de arbeiders en de boeren de heerscharen der revolutie. Daar 't echter om de b u r g e r l i j k e omwenteling ging, niet om de proletarische, die nog in de verste verte niet aan de orde was, nam de van revolutionaire daadkracht en van revolutionaire geest vervulde organisatie, die in die strijd geschapen werd toen de Kwo Min Tang een volstrekt ondeugdelijk werktuig bleek, onvermijdelijk een b u r g e r l i j k e gedaante, dat wil zeggen: de partijvorm aan. Voor die organisatie stond de partij van Lenin model, omdat deze juist voor verhoudingen zoals ze ook in China bestonden werd gevormd. Aan dergelijke verhoudingen beantwoordden zowel haar structuur als haar sociale- en politieke denkbeelden.

16. De Chinese geleerde Tsjen Toe-sjioe, die de Koeng Tsjang Tang gesticht heeft, maakte haar tot een getrouwe copie van de partij der Russische bolsjewieken. Dat zegt ook Mao Tse-toeng. In een rede, gehouden in juni 1949 ter gelegenheid van de 28ste verjaardag van de Koeng Tsjang Tang op 1 juli van dat jaar, verklaarde hij: "De Chinezen werden het marxisme meester door de toepassing ervan door de Russen. Voor de oktoberrevolutie hadden de Chinezen niet alleen nooit van Lenin gehoord, maar ook de namen van Marx en Engels waren hun onbekend. Het gedaver van de kanonnen der oktoberrevolutie bracht ons het marxisme-leninisme. Wij moeten dezelfde weg als de Russen volgen, zo luidde de conclusie." De conclusie was juist. Maar alleen omdat het zogenaamde marxisme-leninisme met het marxisme - de theoretische uitdrukking der in 't kapitalisme bestaande klasseverhoudingen - niets gemeen heeft dan op zijn hoogst de terminologie. Naar de inhoud is het leninisme: een aanpassing van sociaaldemokratische opvattingen aan de bijzondere Russische omstandigheden en die opvattingen drukten er in veel geringer mate een stempel op dan die omstandigheden. Ware het leninisme inderdaad marxisme geweest, dan zouden de Chinezen het niet bruikbaar hebben bevonden, dan zou voor hen ook ten aanzien dáárvan hebben gegolden, wat Mao Tse-toeng in 1949 over ándere westerse theorieën zei, namelijk: "De Chinezen hebben van het Westen veel geleerd, maar niets van alles wat ze leerden kon in de praktijk verwezenlijkt worden."

17. De Koeng Tsjang Tang kon de Russische partijvorm en de Russische partijopvattingen overnemen omdat de vóór-revolutionaire maatschappijverhoudingen in China met de vóór-revolutionaire maatschappijverhoudingen in Rusland grote overeenkomst vertoonden. Bij alle overeenkomst echter waren zij niet precies gelijk. Dat had tot gevolg, dat het leninisme aan de Chinese omstandigheden moest worden aangepast, zoals eens Lenin aan het westen ontleende opvattingen aanpaste aan de omstandigheden in Rusland. Doordat Rusland en China in bepaalde opzichten sterk op elkaar leken - sterker bijvoorbeeld dan Rusland en het kapitalistische West-Europa, behoeft er niet zoveel te worden veranderd. Niettemin zijn de veranderingen onmiskenbaar. Het Chinese bolsjewisme bleef wel bolsjewisme, maar het kreeg in sterker mate een b o e r e n k a r a k t e r dan het ooit in Rusland heeft bezeten. Die aanpassing aan primitiever omstandigheden geschiedde in China niet bewust. Zij kwam onder de druk van de werkelijkheid tot stand. Het naar buiten zichtbare gevolg ervan was, dat de partij zich rond 1927 totaal vernieuwde. Zolang zij de getrouwe nabootsing der Russische partij geweest was, bleef zij in de draaikolk der Chinese omwenteling een volkomen steriele factor. Pas toen zij zich duidelijker verbond met het lot der boerenmassa's slaagde zij er in een factor van betekenis te worden. Dáár ligt de diepere verklaring voor het feit, dat Tsjen Toe-sjioe in 1927 uit haar gelederen werd verbannen. Bij de vernieuwing van haar kader marcheerden de rebellen van het platteland haar gelederen binnen. In de plaats van de "marxistische" professor Tsjen trad Mao, de boerenzoon uit de provincie Hoenan.

18. Een derde in de Chinese revolutie optredende partij was de Democratische Liga, die gesticht werd in 1941. Van meet af aan beoogde zij een soort van buffer te zijn tussen enerzijds de Chinese bolsjewieken en anderzijds de regerende Kwo Min Tang. "Van haar stichting af heeft de Liga", aldus een uit haar kringen afkomstige verklaring in het destijds te Sjanghai verschijnende, onafhankelijke dagblad Ta Koeng Pao van 21 januari 1947, "geijverd voor de verwezenlijking van de democratie door op te treden als bemiddelaarster tussen de Kwo Min Tang en de bolsjewieken met het doel tot (nationale) eenheid te geraken." Op een andere plaats omschreef de Liga haar eigen activiteiten als "gericht op een beëindiging van de burgeroorlog, gericht op de vrede." Juist een dergelijk streven echter bevatte alle elementen voor een mislukking. Het is onbegonnen werk te trachten om het onverzoenlijke te verzoenen. Een compromis als de Democratische Liga voor ogen stond (het woord "compromis" werd in haar politieke propaganda ook inderdaad gebruikt) was een variant in het (burgerlijk) politieke schaapspeel, die vóór het jaar 1927 in de loop van de omwenteling al herhaaldelijk was beproefd en die onmogelijk was gebleken. Toen Soen Jat-sen in 1912 - vrijwillig of onder druk van burgerlijke groepen, dat doet weinig ter zake - het veld ruimde voor Joean Sji-kai, toen heette het, dat zulks geschiedde "om de burgeroorlog te vermijden." Maar toen de revolutie eenmaal was begonnen, kón de burgeroorlog niet vermeden worden. Pogingen daartoe, zowel toen als later, verhaastten juist het uitbreken ervan of leidden tot zijn verscherping.

19. Van de Democratische Liga - tot stand gekomen uit een fusie van diverse kleinere partijen en groeperingen - is gezegd, dat de meeste harer leden professoren en studenten waren, die onder "democratie" datgene hadden leren verstaan, wat men, dat wil zeggen de burgerij, er in het Westen onder verstaat. Hier van is in de eerste plaats waar, dat de partij hoofdzakelijk bestond uit de regelrechte opvolgers der geleerde Mandarijnen, die China meer dan 3000 jaar lang hadden bestuurd. Wat deze ook van de burgerlijke democraten in het Westen geleerd mochten hebben, het was slechts een dun vernisje, dat maar ternauwernood de Confucianistische filosofie verborg. Net als bij Soen Jat-sen, wiens hoogste wijsheid het was de klassenstrijd onder alle omstandigheden te vermijden, was ook bij de Democratische Liga het streven naar "vrede" een erfstuk der klassieke Chinese wijsbegeerte. Dat erfstuk was onuitroeibaar, omdat de "Mandarijnen" der Democratische Liga door economische banden en familiebetrekkingen nauw verbonden waren met China's bovenste laag, dat wil zeggen met de maatschappelijke klasse, die weliswaar met één been op burgerlijke-, maar met het andere been nog stevig op feodale bodem stond. In de politiek van de Liga kwam deze sociale basis natuurlijk direct tot uitdrukking. Ondanks haar schijnbaar felle kritiek op de Kwo Min Tang en op Tsjiang Kai-sjek beperkte zij zich bij haar optreden tot - uiteraard vergeefse - pogingen de Kwo Min Tang te reorganiseren. De "gebreken" der Kwo Min Tang konden niet worden opgeheven zonder de maatschappelijke toestanden op te heffen, waarvan de Kwo Min Tang, maar niet minder ook de Democratische Liga, het product was.

20. De beëindiging van de burgeroorlog in China, waarvan de Democratische Liga droomde, kon noch in de 20-er, noch in de 40-er jaren bereikt worden langs de weg van de (klassen) vrede, doch alleen maar door die burgeroorlog konsekwent tot het einde toe te voeren. Ofschoon men beweerd heeft, dat in de rijen van de Democratische Liga "de bekwaamste leiders van 't moderne China" te vinden waren, heeft de Liga dat nooit begrepen. In theorie heeft zij haar "vredelievend" standpunt nimmer losgelaten. Omdat echter de praktijk nu eenmaal boven de leer gaat, heeft zij op een gegeven moment, onder de harde druk van de werkelijkheid, praktisch haar houding moeten wijzigen. Aarzelend en geenszins van harte verklaarde zij Tsjiang Kai-sjek de oorlog. Dat gebeurde toen het te laat was; dat hebben achteraf de leiders van de Liga zélf erkend. Tsjiang Kai-sjek, door hen in politieke verblindings altijd als "een gematigd element" gekarakteriseerd, had toen zijn traditioneel handwerk, namelijk uitroeiing der gematigden, slechts tijdelijk onder-

broken door de Japanse oorlog, al lang weer opgevat. Het gevolg was dat de "gematigde" Liga, tussen "links" en "rechts" in de Chinese politiek staande, tussen de molenstenen der historische ontwikkeling werd fijngevreven en onderging. Men schreef toen de herfst van 1947.

(Wordt vervolgd)

=====

N A D E V E R K I E Z I N G E N

TOEN EEN KLEIN jaar geleden de Statenverkiezingen 1966 werden gehouden was dat voor ons aanleiding om 'n beschouwing te wijden aan de ontwikkeling der politieke partijen in de huidige maatschappij. Het klassieke tijdperk der reële politieke tegenstellingen en van de politieke toernooien, zo zeiden we, ligt achter ons. De scheidslijnen van voorheen, die eens de min of meer duidelijke grenzen hebben gevormd tussen aanwijsbare belangenverschillen, zijn vervaagd of hebben soms zelfs geheel opgehouden te bestaan. Naarmate de samenleving meer en meer het karakter aanneemt van de managersmaatschappij gaat 't in het parlement hoe langer hoe minder om belangrijke beleidskwesties, wordt het zogenaamde politieke werk vervangen door een juridisch- of economisch-technische arbeid. De politicus maakt plaats voor de socioloog of de planoloog, die ook in de rijen van het ondernemersdom zo'n belangrijke plaats is gaan bekleden. De partijen verliezen hun "profiel", raken steeds meer hun "eigen gezicht" kwijt en worden, wat een landelijk dagblad destijds "onderling uitwisselbaar" heeft genoemd.

't Verschijnsel op zichzelf - niet ónze verklaring ervoor natuurlijk - is algemeen als feit aanvaard. Het is sindsdien min of meer "mode" geworden van een "gebrek aan duidelijkheid" in de politiek te spreken. Daarbij deed men het dan echter voorkomen alsof de ónduidelijkheid een fout of een gebrek, in elk geval 'n persoonlijke eigenschap was van de politieke woordvoerders. Men zei niet: de PvdA en de KVP of de KVP en de VVD zijn hoe langer hoe meer op elkaar gaan lijken en dientengevolge zijn er tussen die organisaties nauwelijks nog verschillen waar te nemen; nee, men zei: Schmelzer is ónduidelijk, of Den Uyl of Toxopeus. En het was daarbij zelfs zó, dat Schmelzer het van Den Uyl zei, Den Uyl van Schmelzer en Toxopeus van allebei. Men had het niet over de politieke contouren, maar over het jargon, waarvan de politieke sprekers zich bedienden. Bij gebrek aan een verklaring, die op de maatschappelijke wetmatigheid steunde of zelfs maar zijdelings verband daarmee hield, zag men van iedere poging tot verklaring af om zich over en weer te beperken tot kibbelarijtjes en verwijten in het individuele en persoonlijke vlak.

Natuurlijk zou dat onmogelijk zijn geweest wanneer de politici zich niet inderdaad van een afgrijselijk "vak"-taaltje plachten en plegen te bedienen, waaraan de gewone sterveling al lang geen touw meer kan vastknopen. Maar niemand, die de vinger op de "wonde plek" legde heeft zich de moeite getroost ook dát feit uit de bestaande maatschappelijke verhoudingen te verklaren. Zodra dergelijke feiten in het geding raakten, hielden de sociologen en planologen op om sociologen te zijn en werden zij psychologen. Slechte psychologen wel te verstaan, die hun eigen psychologie al even slecht bleken te verstaan als de psychologie der massa's. Waarmee niet gezegd wil zijn overigens, dat wij van hen als sociologen een beduidend betere indruk hebben.

Hoe komt het, dat bij alle geroep om "duidelijkheid" de duidelijkheid, óók van de politici - al gaat het niet dáárom in de eerste plaats - verder dan ooit te zoeken is? Wij menen het antwoord op deze vraag in het bovenstaande grotendeels

de managersmaatschappij of op de drempel daarvan vraagt om een ánder type parlementariër dan in het verleden. De man van de algemene politieke lijn, zoals een Benjamin Disraëli of een Lloyd George, een Clémenceau of een Aristide Briand, een Troelstra of een Vandervelde, een Abraham Kuyper of een mgr. Nolens heeft plaats gemaakt voor "de specialist", omdat de huidige maatschappelijke verhoudingen om "specialisten" vragen, omdat de ontwikkeling van de samenleving de politici tot figuren van het tweede of derde plan gemaakt heeft, die niet zozeer meer in het parlement te vinden zijn, maar bijvoorbeeld nog in de partijformaties en in kiesverenigingen. Hier ligt dan tevens de verklaring waarom - in vergelijking met de "helden" uit de parlementaire glansperiode - de politici die er nog zijn inderdaad tweede- of derderangs figuren kunnen worden genoemd. Geen "redenaars" schitteren er meer op de parlementaire tribune; verdwenen is de "gloed", die eens het politieke leven kenmerkte, ja het politieke leven is zélf gestorven. Het "geordende kapitalisme" of 't "staatskapitalisme" heeft ook de politieke betrekkingen verzakelijkt. Kwam het in het verleden voor dat ingenieurs politici werden, in de tegenwoordige fase van het kapitalisme zijn de politici tot "ingenieurs" geworden, die zich alleen nog maar kunnen uitdrukken in de termen, nee, niet van de politieke-, maar van de bestuurlijke- en economisch-financiële techniek.

+ +
+

HET HEEFT ER op het eerste gezicht de schijn van alsof de gang van zaken bij de jongste Kamerverkiezingen onze zienswijze volkomen weerlegt. Het politieke leven dood? Maar is de achter de rug zijnde verkiezingscampagne dan niet feller en levendiger gevoerd dan in vele, vele jaren het geval was? Heeft het optreden van nieuwe en jonge partijen dan niet het effect gehad van een steen, die in het dode en rimpelloze water van Nederlands politieke vijver werd gegooid? Is er niet zo iets als een politieke aardverschuiving geweest, die alles op losse schroeven heeft gesteld, wat gisteren nog van de Nederlandse politieke verhoudingen be- weerd kon worden?

Wij geloven, dat al deze vragen ontkennend moeten worden beantwoord wanneer men de dingen op de keper beschouwd.

"Het enige wat duidelijk is geworden", schreef "Het Parool" na de verkiezingen, "is dat er een brede onderstroom van ontevredenheid met het partijstelsel bestaat." In Vrij Nederland verklaarde Mathieu Smedts: "De berg heeft een muis ge- baard, de onduidelijkheid is nog groter geworden." Het dagblad "Het Centrum" be- toogde: "Het is overduidelijk dat jongeren en ouderen zich voor 'n groot deel af- keren van de traditionele partijen en hun politiek, of die nu links of rechts is." De hoofdredacteur van de KRO-televisierubriek "Brandpunt" zei: "De kiezers heb- ben de vijf grote partijen in hun hemd gezet." Waarin al deze -en soortgelijke- com- mentaren met elkaar overeenstemmen is dit, dat de jongste verkiezingen het licht geworpen hebben op een situatie, die ook vorig jaar bij de Statenverkiezingen al bestond; een situatie, waarvan "Het Parool" toen schreef, dat zij door de onder- linge verwisselbaarheid der partijen werd veroorzaakt.

Nadat er elf maanden lang om het hardst om duidelijkheid geroepen is, is er aan die verwisselbaarheid der partijen, aan de vaagheid hunner contouren, aan hun gebrek aan profiel, nog niets veranderd. Vraagt men om een bewijs? Men kon het vinden in de kolommen van "Het Centrum", dat de KVP karakteriseerde als "'n par- tij met een programma dat vooruitstrevend is en die met recht 't vertrouwen mocht vragen van allen, die niet tevreden zijn met ons huidig staatsbestel." Dat is een omschrijving, die Toxopeus of Den Uyl zonder aarzeling óók zouden geven, wanneer men hen naar het karakter van hún partij zou vragen. Vraagt men dan óns hoe of 't komt, dat alles bij het oude is gebleven en of de les van de Statenverkiezingen 1966 dan niet groot genoeg was, dan zeggen wij, dat het geen kwestie is van een "lesje" leren, maar van een sociaal ontwikkelingsproces, waarvan het verloop be-

paald niet afhankelijk is van de goede of kwade wil der daarbij nauw betrokken personen.

Er is niemand, die ontkénd heeft dat er meer duidelijkheid moest komen, óók, ja vooral - naar men meende - in het politieke jargon. Maar de commentatoren zijn het er opvallend met elkander over eens, dat dat jargon even onbegrijpelijk gebleven is gedurende de verkiezingscampagne als het tevoren was. "Mensen als Den Uyl en Schmelzer", schreef "Het Parool", "beschouwden de verkiezingsstrijd als een discussie over allerlei details van het economisch leven. Zij gebruikten daarbij een soort economisch dieventaal, vol van moeilijke technische termen, dat over de hoofden van de kiezers heenpraat." Het is duidelijk, dat "Het Parool" dat als een misverstand beschouwt van Den Uyl en Schmelzer. Naar onze mening berust het misverstand bij "Het Parool", dat een p o l i t i e k e discussie wil, terwijl er juist geen politieke problemen meer aan de orde zijn, doch alleen maar in hoofdzaak economische. Dát weten Schmelzer en Den Uyl op grond van hun parlementaire praktijk beter dan mr. Sandberg. Hún misverstand echter bestaat hierin, dat zij schijnen te geloven, dat de problemen van het managerdom, die in de Kamer doorlopend aan de orde komen ook enige belangstelling zou wekken bij de niet tot de managersklasse behorende arbeider en gewone man.

+ +

+

MAAR D '66 DAN?, zal de lezer vragen. Is deze komeet aan de politieke hemel niet het overtuigende bewijs, dat er tóch iets aan het veranderen is? Heeft men gedurende de campagne van de leider dezer nieuwe partij, mr. Hans van Mierlo, dan niet verstaanbare taal vernomen, die zich duidelijk onderscheidde van de prietpraat van de meeste kandidaten?

Ons antwoord luidt, dat het succes van D '66 in de eerste plaats alleen maar alles wat wij hierboven van de partijen i n h e t a l g e m e e n gesteld hebben bevestigd. In de tweede plaats is D '66 een spiksplinter nieuwe groepering en is mr. Hans van Mierlo een nieuwbakken "politicus", nog geenszins een "specialist". Het is niet verwonderlijk en het zegt op zichzelf niets, dat iemand, die nog maar op weg is om "diefjesmaat" te worden zich de "dieventaal" nog niet heeft eigen gemaakt. Ten derde en tenslotte: men kan mogelijk de woordvoerders van D '66 "prijzen" om hun "duidelijkheid", men kan nu al niet beweren, dat hun partij in geen enkel opzicht met een andere "verwisselbaar" zou zijn.

D '66 is een partij met duidelijke republikeinse trekken of sympathieën, ook al heeft zij de republiek dan niet tot de inzet van haar verkiezingsstrijd gemaakt. Zij is tegen de Amerikaanse politiek in Vietnam, zij is voor de erkenning van de D.D.R., de Oostduitse republiek. Zij heeft nóg een aantal programmapunten, die men vrijwel net zo terugvindt bij de P.S.P. Het enige eigenlijk, waarin D '66 en de PSP zich duidelijk van elkander onderscheiden is, dat de PSP een "socialistische" partij wil zijn. Aan die - zij het dan gedeeltelijke - "verwisselbaarheid" heeft D '66 het te danken en heeft de PSP het te wijten, dat D '66 vele kiezers van de PSP heeft afgesnoept. De PSP-leiders zijn het zich bewust; Lankhorst heeft het in de nacht na de verkiezingen openlijk uitgesproken.

+ +

+

OVERIGENS is - om daarmee deze losse notities over de jongste Kamerverkiezingen te besluiten - de opvallende nederlaag van de PSP niet in hoofdzaak op deze gedeeltelijke "verwisselbaarheid" terug te voeren. Het falen van de PSP spruit naar onze mening voort uit het feit, dat zij zogenaamd vorm wil geven aan "socialistische" principes. Misschien zal Lankhorst ook dat onderschrijven. Hij heeft na het bekend worden van de verkiezingsuitslag met bitterheid geconstateerd, dat "het socialisme in Nederland blijkbaar geen haalbare kaart is". Maar wij bedoelen

het gans anders dan Lankhorst het bedoeld heeft, omdat wij onder "socialisme" iets heel anders verstaan dan hij.

In onze ogen is het "socialisme" van de PSP de verklaring voor haar onmiskenbare achteruitgang, omdat het "socialisme" niet door een partij verwezenlijkt kan worden en ieder streven dat daar zogenaamd op gericht is tot mislukking is gedoemd.

Socialisme, dus een klassenloze samenleving, waarin de loonarbeid niet meer bestaat, kan alleen het gevolg zijn van de klassenstrijd van de arbeiders. Die klassenstrijd kan slechts door de arbeiders zélf worden gevoerd, niet zogenaamd uit hun naam door een partij. Die klassenstrijd leidt tot klasse-organisatie en kan geen partij-organisatie zijn, omdat onder de huidige maatschappelijke verhoudingen de strijd-voerende arbeiders onmiddellijk in botsing komen met de burgerlijke samenleving en de burgerlijke staat, waarmee de partijen - ook wanneer zij het karakter van oppositie-partijen hebben - onverbreekelijk zijn verbonden. Die verbondenheid zal hen - of zij het willen of niet - op beslissende ogenblikken tegenover de strijdende arbeiders plaatsen, zoals bijvoorbeeld geschiedde op de 14e juni van het vorige jaar, toen de Amsterdamse bouwvakarbeiders in opstand kwamen en alle partijen zich van hun optreden distancieerden. Die verbondenheid met de burgerlijke maatschappij zal hen ook - of zij willen of niet - onverbiddelijk het lot doen delen, dat de zich naar de managersmaatschappij ontwikkelende burgerlijke samenleving voor die partijen in petto heeft. Bij het eerste denken wij aan de PSP, bij het tweede aan D '66, al zullen waarschijnlijk beide partijen weigeren om het te geloven. Maar het "geloof" is in deze niet belangrijk.

Men kan een schip met idealisten een tijdlang voor de wind laten zeilen, zijn noodlot zeilt het tegemoet, juist omdat de idealisten daar niet aan willen.

=====

G E E N D O G M A T I S M E

TOEN de correspondent van het bekende Franse dagblad "Le Figaro" in de nacht na de verkiezingen aan Hans van Mierlo van D'66 vroeg of hij marxist was, barstte de lijsttrekker van die partij in lachen uit en antwoordde hij:

"Nee, geen dogmatisme. De tijd van de ideologieën is hier voorbij."

Mr. Van Mierlo had gelijk, voor zover hij beweerde, dat de tijd van de dogma's en ideologieën tot het verleden behoort. Maar hij vergiste zich, voor zover hij meende, dat het marxisme een dogmatische of ideologische theorie zou zijn. Het marxisme heeft juist van meet af aan aan alle dogma de onverzoenlijke oorlog verklaard en is koen tegen de ideologieën te veld getrokken.

Dat sommige zogenaamde marxisten dat niet gedaan hebben veranderd natuurlijk aan het ondogmatische karakter

van het marxisme geen sikkepit. Het is een methode tot analyse der maatschappelijke verschijnselen, geen leerstellig principe waarnaar de reële werkelijkheid vervormd zou moeten worden.

Vervorming van de maatschappelijke werkelijkheid naar een principe is bepaald niet iets waardoor het marxisme zich zou kenmerken. Integendeel. Men vindt dat bij alle idealisten en bij vrijwel alle partijen, of ze zich nu marxistisch noemen of niet. Terwijl het marxisme zich daartegen nu juist keert, maken de ondogmatische idealisten net zo goed als de dogmatische idealisten daarvan een dogma. Dat doet de heer Van Mierlo niet minder dan welke partij-idealist ook. Is hij niet voor een erkenning van de DDR op grond van het een of andere pak weg democratische principe? Dat zo'n erkenning een vervorming zou zijn van de onmiskenbare realiteit, dat de oost-duitsche arbeiders, die op 17 juni 1953 tegen het systeem Ul-

bricht in opstand kwamen dat systeem
niet "erkennen" wilden, daarvoor zijn

lieden als Van Mierlo c.s. bij al hun
afkeer van dogma's eenvoudig blind.

=====

M A R X I S M E - A N A R C H I S M E

(Dupliek van H.J.L.)

1. Iemand met een weinig meer eergevoel als waarover ik beschik, zou op grond van het op mijn repliek gevolgde commentaar van D & G er verder het zwijgen toe doen. Het is immers duidelijk: bij gebrek aan eigen positieve gedachten, zoekt de redactie blijkbaar in andere bladen naar stof om daarmee 't eigen blad te vullen. Dat deed zij o.a. met een artikel van A.L.C., dat in de Nieuwe Gids verscheen en door Recht voor Allen overgenomen werd. Inplaats van haar critiek aan de Nieuwe Gids te zenden, waardoor A.L.C. dan kennis kon nemen van de zienswijze van de redactie van D & G, zond zij deze critiek naar Recht voor Allen, welk blad wellicht niet door A.L.C. gelezen wordt.
2. Hetzelfde spelletje speelt zij nu met mij. In R.v.A. van 12 nov. stelde ik mijn vraag aan de arbeiders van de 4e Internationale. En wie reageerde daarop? Daad en Gedachte! Zo, dacht ik, dan heeft er zeker een politieke omwenteling plaatsgevonden bij D & G en heeft men zich daar de principen van de 4e Internationale eigen gemaakt. Het verwonderde mij niet, want er zijn zoveel schakeringen in het marxisme (Lenin, Chroetstjov, Tito, Mao, Ulbricht, etc.) dat een nieuwe vorm of nieuwe groepering zeer goed denkbaar is. Hoe zou ik ook hebben kunnen weten dat ik mij ook hier weer vergiste? Is de redactie niet zelf schuldig aan het ontstaan van dit misverstand? Schreef zij niet zelf: "Wij dachten dat die vraag gesteld was aan de arbeiders van de 4e Internationale. En nu in zijn repliek verwacht hij van ons een antwoord.
3. In dit geval heeft de redactie van D & G werkelijk goed gedacht. Mijn vraag was aan de arbeiders van de 4e Internationale gericht en niet aan de arbeiders van D & G. Wanneer de redactie van D & G op mijn artikel reageert dan mag ik aannemen dat zij zich met de al of niet marxistisch te noemen Trotski-jongeren identificeert. Ik vind dat de redactie nu wel een weinig te ver gaat mij nu in de schoenen te schuiven dat ik hen met de Trotskisten verwar. Had ik zeker geweten dat er in Amsterdam geen politieke omwenteling plaatsgevonden had, dan zou ik kortweg gevraagd hebben: Waar bemoeien jullie je mee? Sedert wanneer geeft D & G het antwoord voor de Trotskisten? Nu ben ik dan beter ingelicht door het nummer van februari, waar de redactie op blz. 16 schreef: "Wij hebben er bepaald niets mee te maken. Hoe kunnen wij nu weten, waarom zij (de Trotskisten n.l.) dit of dat deden en iets anders niet?"
4. Ik herhaal dus: Mengen jullie je dan ook niet in polemieken die anderen betreffen, dan ontstaan er ook geen vergissingen. En terzijde opgemerkt, in dit geval hadden jullie beter helemaal kunnen zwijgen, omdat uit de hier geciteerde redactionele zin blijkt dat jullie niet weten waarom de Trotskisten dit of dat wel of niet doen. Dat verbaast mij van mensen, die op dezelfde bladzijde van zichzelf zeggen, door analyse van de maatschappelijke verhoudingen tot een inzicht in de sociale ontwikkelingen te willen komen, die het handelen der arbeidende klassen zoeken te verklaren, enz.
5. Plotseling blijken de arbeiders van de 4e Internationale dan niet geanalyseerd te zijn. Men weet bij D & G niet waarom zij dit of dat niet doen. Heel jammer! Toevallig weet ik dat wel. Misschien komt mijn weten wel daardoor, dat ik de maat-

schappelijke verhoudingen niet uitsluitend door de dialectisch-materialistische bril bezie, maar ook door de individueel- en sociaal-psychologische. Misschien is het ook wel daardoor, dat ik mijn toevlucht niet hoef te nemen tot graanhandelaars, die niet weten of zij rogge dan wel tarwe verkopen. Zulke mopjes zijn gemakkelijk te construeren, maar ze bewijzen niets. Ik bewijs ook helemaal niet de onjuistheid van de terminologie van D & G wanneer ik zou zeggen: Wat jullie tarwe noemen is in waarheid rogge. We zouden dan het kinderachtige gedoe krijgen van "'t is welis, 't is nietes". Daaraan doe ik niet mee en blijf ook verder iedere revolutie, waarvoor arbeiders en boeren gestreden en gebloed hebben, een proletarische revolutie noemen. En als zo een revolutie beëindigd is, wanneer de maatschappij in al haar geledingen weer normaal functioneert en het zou blijken dat de nieuwe maatschappijvorm zich toch weer naar burgerlijke normen constitueerde, dan spreek ik van de burgerlijke restauratie na een proletarische revolutie. Dan behoef ik niet bevreesd te zijn, verkeerd begrepen te worden.

6. De redactie van D & G komt tot de conclusie dat een samenwerking met de anarchisten niet mogelijk is. Goed, dat weten we dan. Slapeloze nachten zal wel niemand daardoor hebben. Maar de redactie moge er ook kennis van nemen, dat ik als anarchist, in tegenstelling tot haar bewering, wel degelijk discussieren en polemiseren wil. Zelfs zeer hard, volgens het recept van Meulenkamp en onder het motto van Socrates: De enige wijsheid bestaat daarin, van iedereen te leren." En dat is belangrijker dan gewichtigdoenerij en betweteren om elke prijs.

C O M M E N T A A R .

De nummering bij de dupliek van H.J.L. is niet van hem, doch van ons. Wij hebben dat gedaan om de beantwoording te vergemakkelijken.

1. Het is voor het eerst, dat wij horen dat het een gebrek aan positieve gedachten is, wanneer men ingaat op artikelen, welke in andere bladen worden gepubliceerd. Maar deze bewering strookt wonderwel met de ervaringen, die wij zo in de loop der jaren met verschillende anarchisten hebben opgedaan, de ervaring namelijk, dat ze een tegenzin in discussie hebben. Volgens H.J.L. is er bij hen die de discussie willen en daarom ingaan op artikelen van anderen, een gebrek aan positieve gedachten. Dat zal dan wel inhouden, dat zij, die de discussie mijden (omdat ze alles al zo goed weten?) wél positieve gedachten hebben.

Overigens moet het H.J.L. wel een onbevredigend gevoel geven vaste medewerker te zijn aan een blad (Recht voor Allen), dat regelmatig hele artikelen overneemt uit andere bladen. Bijvoorbeeld uit de Nieuwe Gids, uit De Internationale, uit Spartacus, uit Daad en Gedachte, enz. Wij zouden daaruit nooit de conclusie durven trekken, dat er daarom bij Recht voor Allen een gebrek aan positieve gedachten is. Deze uitlating van haar eigen vaste medewerker H.J.L. is dus niet bepaald vleierend voor de redactie van dat blad.

Tevens zij opgemerkt, dat de "Open brief aan A.L. Constandse" - die H.J.L. blijkbaar nog steeds zwaar op de maag ligt - niet door de redactie van D & G aan de redactie van R.v.A. is gezonden, maar door Meulenkamp persoonlijk, zoals hij ook door hem aan de redactie van De Vrije is gezonden. Dat M. toevallig deel uitmaakt van de redactie van D & G en deze redactie het volkomen met zijn Open Brief eens is, heeft daar niets mee te maken. Wel menen wij, dat hij het volste recht had zijn Open Brief aan de redactie van R.v.A. aan te bieden, omdat zij de betreffende beschouwing van A.L.C. zonder commentaar had overgenomen. Tot zijn geruststelling kunnen we H.J.L. nog mededelen, dat wij het nummer van D & G, waarin de Open Brief wél is opgenomen, aan Constandse hebben toegezonden, zoals we ook de nummers, waarin we op de beschouwingen van H.J.L. ingaan, hem doen toekomen.

2. We spelen geen spelletje, noch met H.J.L., noch met wie ook. En het is belist een onwaarachtige voorstelling van zaken, wanneer H.J.L. het doet

voorkomen, alsof hij alleen maar 'n vraag aan "de arbeiders van de 4e Internationale" stelde. De waarheid is, dat hij in R.v.A. van 12 nov. '66 een beschouwing van bijna twee pagina's schreef over Marxisme-Anarchisme, van welke beschouwing de vraag aan de 4e Internationale maar een klein onderdeelje was. Die vraag is door ons dan ook buiten beschouwing gelaten en op de rest, waarmee we het niet eens waren, zijn we ingegaan, niet wetende, dat dit voortspoot uit een gebrek aan positieve gedachten.

3. Mogen wij s.v.p. er onze verwondering over uitspreken, dat H.J.L. ons met de Trotskisten verwarde? Onze kritiek op hem had toch waarlijk niets gemeen met de opvattingen der Trotskisten. Of heeft H.J.L. b.v. bij hen een opvatting kunnen beluisteren over de Russische revolutie, die ook maar iets lijkt op de onze? Dat op z'n minst had hem toch te denken moeten geven. En waar we ons mee bemoeien? Met alles wat ons interesseert. En daar laten we ons niet van afhouden, zelfs niet door een vrijheidslievende anarchist, die anderen wil voorschrijven waarop ze wél en waarop ze niet behoren in te gaan.

4. Wij herhalen dus: Wij mengen ons in elke polemiek, die ons genoeg interesseert. Die vrijheid van meningsuiting laten we ons niet ontnemen, ook niet door een H.J.L., zolang hij niet de macht heeft ons te dwingen. Ter verdere informatie willen we hem echter nog mededelen, dat de redacteur van Recht voor Allen (Th. H.) onze vriend M. tot tweemaal toe in een brief verzocht heeft op de beschouwing van H.J.L. in te gaan. Uit de eerste brief van 8 nov. '66 citeren we: "Als je het dan zo belangrijk vindt onderling te discussieren, ga dan maar in op het antwoord van ons op het stuk in De Internationale over Anarchisme-Marxisme." Uit de tweede brief van 19 nov. citeren we: "Met genoegen vernam ik daarom, dat je kritisch in zal gaan op het stuk van H.J.L. 'Anarchisme-Marxisme'. Mede in verband met het gebeurde moet ik je echter dringend verzoeken dit ook te plaatsen in 'Recht voor Allen'." Dit laatste heeft onze kameraad M. niet gedaan, omdat zijn andere stukken door R.v.A. waren geweigerd en hij zich niet door de redactie van dat blad wilde laten voorschrijven waarover hij wel en waarover hij niet mocht discussieren.

5. Mogen wij H.J.L. er opmerkzaam op maken, dat "de arbeiders van de 4e Internationale" niet de arbeidende klassen vertegenwoordigen? In de sociale ontwikkelingen en bij het handelen der arbeidende klassen speelt een groepje als de 4e Internationale evenmin een rol als bijvoorbeeld Daad en Gedachte of de anarchisten. Overigens vinden wij het bijzonder knap van H.J.L., dat hij door middel van zijn "individueel- en sociaal-psychologische" bril wél weet, waarom de arbeiders van de 4e Internationale dit of dat niet doen. Alleen blijft het ons een raadsel, waarom hij het dan toch vroeg. Ons is alleen van schoolmeesters bekend, dat ze vragen stellen, waarop ze het antwoord wel weten.

H.J.L. heeft natuurlijk het volste recht om elke revolutie "waarvoor arbeiders en boeren gestreden en gebloed hebben" een proletarische revolutie te noemen. Hij mag natuurlijk ook een indiaan een hottentot noemen omdat beiden tot de gekleurde volken behoren. Maar het lijkt ons wel erg verwarrend. Nogmaals: ook in de Franse revolutie van 1789 en volgende jaren hebben arbeiders en boeren gestreden en gebloed. H.J.L. vergist zich echter, wanneer hij meent niet misverstaan te worden, wanneer hij die Franse revolutie proletarisch noemt. In elke burgerlijke revolutie zijn en waren de arbeiders en de boeren de meest actieve strijders. Zou H.J.L. nu al die revoluties proletarisch noemen?

6. D & G heeft geschreven, dat samenwerking met de anarchisten alleen mogelijk zou zijn op het gebied van de discussie, doch dat de anarchisten helaas meermalen blijk gegeven hadden daarvan niet gediend te zijn. Dit schrijven van H.J.L. is - jammer genoeg - weer een bewijs van de juistheid van die woorden. Hij zegt wel als anarchist voorstander van - zelfs zeer harde - discussie te zijn, maar eerstens verwijt hij ons de discussie met hem te hebben opgenomen door op zijn beschouwing Marxisme-Anarchisme in te gaan en tweedens blijft hij elke revolutie,

waarin boeren en arbeiders gestreden en gebleed hebben een proletarische revolutie noemen, zonder het verder te motiveren. Met de beste wil van de wereld kunnen wij dat geen serieuze discussie noemen. Zelfs niet zeer hard. Hij geeft alleen maar blijk van gekwetstheid. En dat volkomen ten onrechte.

Ja, en dan zijn wij nog gewichtigdoenerig en betweterig. Dat is natuurlijk een zeer belangrijk argument om iets te weerleggen. 't Is alleen jammer, dat we het al zó vaak gehoord hebben van diverse partijmensen (wanneer we het niet met ze eens waren), dat het geen enkele indruk meer op ons maakt.

Redactie Daad en Gedachte

=====

BOEKBESPREKINGEN

Kees Boeke, "Redelijke ordening van de mensengemeenschap".

Kort na de tweede wereldoorlog verscheen 't boekje waarvan schrijver en titel hierboven worden genoemd. Het feit, dat er binnenkort een nieuwe druk van zal verschijnen, wordt in de kring van "Recht voor Allen" kennelijk met vreugde begroet. Wij ontvingen althans van die kant een lovende recensie van de hand van Theo Harsman met het verzoek die ook in "Daad en Gedachte" te publiceren. Wij hebben geen enkel bezwaar aan dat verzoek gevolg te geven. Voor andermans mening is er in ons blad altijd plaats, wanneer een dergelijke mening de aanleiding kan vormen tot een belangwekkende discussie. Om die op gang te brengen laten wij ná de bespreking door Theo Harsman een korte samenvatting volgen van onze eigen denkbeelden over het geschriftje van Kees Boeke. De lezer zal daaruit zien, dat wij het standpunt van Harsman geenszins delen.

CANDIA B. Boeke, dochter van Kees en Betty (Boeke) heeft de moed opgebracht dit boekje, dat oorspronkelijk snel na de tweede wereldoorlog het licht zag, binnenkort in een herdruk te doen verschijnen. Ik had het tal van jaren niet in handen gehad. Maar juist nu, nu allerwege het inzicht groeit, dat de democratie van ons parlementaire stelsel niet de juiste functie van een volksvertegenwoordiging kan weergeven en men, nog steeds van-boven-af, allerlei lapwerk als vernieuwing wil aangeven, moet dit boekje gelezen worden door allen die zich serieus willen instellen op vernieuwing van maatschappelijke verhoudingen en volksvertegenwoordiging.

Op blz. 14 van dit boekje zegt Kees boeke: "Het zwakste punt van het parlementaire stelsel is het feit dat de meerderheid beslist. Deze regeling zou natuurlijk volkomen te verdedigen zijn als de meerderheid altijd gelijk had en het dichtst bij de waarheid was. Wij weten echter heel goed, dat dit niet zo is, integendeel: de meerderheid is veelal onontwikkeld en op eigenbelang ingesteld, zodat er alle kans bestaat, dat bij het meerderheidsregiem de leiding in handen komt van de domme en egoïstische massa."

Er is echter een andere oplossing denkbaar, een gemeenschapsdemocratie, een ordening van de gemeenschap, anders gezegd een zelftucht van de gemeenschap. Hiervoor gebruikt hij de term "sociocratie". Zij berust op de wijze waarop sinds vele jaren de Quakers hun besprekingen voeren en er van uitgaan, dat er geen beslissing kan worden genomen als de volledige vergadering niet tot hetzelfde besluit kan komen. Dit eist vertrouwen en zelftucht. Op zulke bijeenkomsten dient meer gezwogen en gedacht dan gesproken te worden. Wil men tot een besluit komen, en dat wil ieder die toegewijd is, dan dient men het onderwerp in het vertrouwen

van allen volledig uit te praten.

Aanbevolen wordt in dit verband geen grotere groepsvergaderingen te beleggen dan 40 mensen. Zij dienen naar een hoger college een vertrouwensman als afgevaardigde te sturen. Zij kunnen dat dan alleen doen, als in hun groep betreffende het onderwerp overeenstemming is bereikt. Er is dus een sterke prikkel om tot overeenstemming te geraken.

Het wederzijds vertrouwen waarvan 't sociocratische stelsel stilzwijgend uitgaat, leidt onvermijdelijk tot vooruitgang en deze is aanmerkelijk groter wanneer men allen samen datgene doet waarover men het eens is geworden, dan wanneer een deel van de gemeenschap méér wil bereiken, maar door een oppositie voortdurend wordt bestreden en tegengewerkt. In zo'n geval wordt namelijk een groot deel van de energie van beide partijen verbruikt voor 't neutraliseren van elkaars activiteit.

De grote vraag is nu of er 'n universele basis is voor diep gemeenschapsleven tussen mensen van allerlei soort en overtuiging. Deze vraag stelt Boeke zich ergens in dit boekje. Maar juist in de laatste tijd is de gedachte van oecumenie niet alleen in kerkelijke kringen, maar stellig ook enigszins in maatschappelijk vernieuwingsverband bij kleinere politieke groeperingen, vooral bij jongeren aan het doorbreken.

In dit boekje in zijn geheel toont Kees Boeke weer eens een pedagoog van bijzonder formaat te zijn geweest, maar wanneer men het naschrift leest moet hij niet alleen een mensenkenner, maar van nature ook een psycholoog zijn geweest. Hij ziet in dit naschrift de mens als twee hoofdtypen, terwijl deze beide typen ook de aspecten van hun tegendeel in zich bergen. Hij noemt die beide typen "convergent" en "divergent". "Vaak zie ik dan", zegt hij, "dat deze mensen hetzelfde doel nastreven, hetzelfde ideaal trachten te benaderen, maar de een tracht het te bereiken van binnen uit door organische ontwikkeling; de ander door dwingende macht van op de enkeling gerichte omstandigheden."

En verderop: "Deze miljoenen mensen beseffen niet dat zij streven naar hetzelfde doel, maar het van tegenovergestelde zijden trachten te bereiken. Zij zullen elkaar met inzet van al hun kracht en toewijding gaan bestrijden.... tenzij ter elfder ure het inzicht in hen doordringt, dat zij verenigd zijn in het doel dat zij allen najagen, dat er een synthese mogelijk is als zij maar hun energie niet tegen elkaar verbruiken, maar leren samenwerken."

U moet het allemaal lezen, bepraten en in praktijk pogen te brengen; proberen het reeds aan de praktijk van uw vergaderingen van nu te toetsen om het daarna van-onder-op, zoals Boeke zegt, uit te bouwen. Het moet de moeite waard zijn en het kan een grote verdieping van levenswijsheid tot stand brengen. Dit boekje van één gulden mag op geen leestafel ontbreken. Het is gloednieuw voor deze tijd.

THEO HARMAN.

+ +
+

De "Redelijke ordening van de mensengemeenschap", waarover Kees Boeke het heeft, is inderdaad "redelijk", dat wil zeggen "door middel van de rede" door hem ontwikkeld. Om haar te realiseren is "de redelijkheid" van iedereen vereist. Dat nu is het grote bezwaar, dat wij er tegen hebben: Zijn "sociocratie" stamt uit het hoofd, niet uit de historische ontwikkeling, noch uit de maatschappelijke verhoudingen. Hij houdt zich óf niet bezig met de maatschappelijke realiteit, óf hij houdt, voor zover hij tersluiks een blik op de maatschappij werpt, op reëel te zijn. Wanneer hij zich de vraag stelt of er een universele - dat wil zeggen algemene - basis is voor "diep gemeenschapsleven", dan bedoelt hij: een basis voor zijn "sociocratie" en dan geeft hij er derhalve blijk van, niet te beseffen, dat álle men-

selijk samenleven gemeenschapsleven is, maar dat die gemeenschap tot dusverre nu eenmaal uit tegenstellingen is opgebouwd. Voor Boeke is er pas van "gemeenschap" sprake, waar de strijd ontbreekt; hij schijnt er geen notie van te hebben, dat iedere bepaalde vorm van menselijke gemeenschap door 'n bepaalde vorm van strijd gekarakteriseerd wordt en dat dóór die strijd een ándere gemeenschapsvorm, d.w.z. een ándere vorm van samenleven, een ándere maatschappij ontstaat.

Volgens Boeke streven de mensen "van tegenovergestelde zijden naar hetzelfde doel" en kan de "sociocratie" bereikt worden, wanneer zij dat maar willen "inzien". Dat de mensen strijd voeren omdat zij tegengestelde belangen hebben en dat de uitkomst van die strijd vaak totaal anders is, dan de - overigens totaal verschillende - doeleinden, die zij meenden zich te stellen, dat ziet hij niet. Hij is er ook blind voor, dat er nog nooit een nieuwe vorm van samenleving door middel van "inzicht" is verwezenlijkt. Waartoe zouden "inzicht" en "redelijkheid" ook kunnen leiden? Voor de feodale adel is de feodale maatschappij even "redelijk" als zij "onredelijk" is voor de derde stand; voor de kapitalistische ondernemer is de klassenvrede even "redelijk" als zij "onredelijk" is voor het proletariaat. De "rede" en "het inzicht" zijn nu eenmaal maatschappelijk bepaald, juist omdat de mens een maatschappelijk wezen is.

Dat de "sociocratie" berust op "de wijze waarop sinds vele jaren Quakers hun besprekingen voeren" willen we graag aannemen. Die Quakers waren oorspronkelijk een primitief-kommunistische secte, dat wil zeggen een groepering, die gelijk de Hussieten, de vaan van het "oer-christendom" hesen in hun strijd tegen de feodale verhoudingen. Als zodanig waren zij de mede-wegbereiders van het Engelse- en het Amerikaanse kapitalisme, zoals ook de Mennonieten in ons land de ideologische voorlopers van een burgerlijke samenleving waren. Van de "christelijke vrede" die zij - zéér strijdbaar soms - verkondigden, bleef een zeer gezapige "vrede" over toen de feodale reactie hen verslagen had; die "christelijke vrede" werd in de "klassenvrede" getransformeerd, toen de feodaliteit eenmaal het veld geruimd had. Vandaar dat in later tijd de ideeën van de Quakers vooral leefden in de kringen der rijke Britse fabrikanten, waaruit Boeke's vrouw Betty afkomstig is. Dát Quakerdom is de basis van Boeke's pedagogie, óók van zijn maatschappelijke pedagogie, gelijk hij die heeft neergelegd in het geschriftje dat ons hier bezig houdt. In die zin is het nog waar ook, dat hij "van tegenovergestelde zijde" hetzelfde doel najaagt als anderen, die zich tegen de "domme en egoïstische massa" keren.

Die woorden over de "domme en egoïstische massa" zijn karakteristiek. Dat de opvattingen van het Quakerdom zélf het product zijn van een gezond burgerlijk egoïsme, van het burgerlijk belang, dat is natuurlijk iets, dat de latere Quakers maar ál te graag vergeten willen. Weliswaar heeft een vroegere Quaker als de in 1655 geboren John Bellers eens gezegd, dat "de arbeid der bezitlozen het geld der rijken" is, maar dergelijke ideeën zijn al lang gestorven wanneer de jonge ingenieur Boeke in 1910 in Birmingham met de opvattingen van de Quakers kennis maakt. Hij komt niet op de gedachte, dat de bezitlozen zo egoïstisch moeten zijn om zich tegen de rijken te verzetten, nog minder begrijpt hij, dat dit "moeten" een maatschappelijke noodwendigheid is, géén "morele eis". In het voetspoor van de Quakers komt hij met "redelijke" en morele verlangens op de proppen. Als men die - zoals Theo Harsman doet - "gloednieuw en voor deze tijd" wil noemen en in overeenstemming met een algemeen waarneembaar streven naar "oecumene", dan hebben wij daar géén bezwaar tegen, m i t s men maar beseft, dat dit alles de reactie is op een steeds krachtiger wordende zelfstandige proletarische belangenstrijd, die inderdaad door proletarisch egoïsme wordt gevoed. Dat proletarisch egoïsme is een revolutionaire kracht, zo goed als het (onbewuste) burgerlijke egoïsme van de Quakers eens een hóógst revolutionaire kracht geweest is. Maar wie zo "redelijk" is om dat te erkennen (wat natuurlijk alleen maar kan bij 'n bepaalde maatschappelijke positie) zal tevens moeten erkennen, dat de sociale denkbeelden van Kees Boeke geen enkele maatschappelijke betekenis hebben.

PRACTISCH COMMENTAAR OP DE GROEI DER BRITSE VAKBEWEGING.

EIND DECEMBER van het vorige jaar publiceerde "Socialist Leader", orgaan van de Britse I.L.P., cijfermateriaal over het lidmaatschap van de Britse vakbeweging. Daaruit bleek, dat er in 1965 in Groot-Brittannië méér arbeiders in vakverenigingen georganiseerd waren dan ooit tevoren in de geschiedenis van de Britse vakbeweging. Het I.L.P.-orgaan ontleende de getallen aan het blad "Railway Review" en drukte ze af zonder ook maar enig commentaar. Het statistisch materiaal was slechts voorzien van de simpele kanttekening, dat de stijging van het ledental de aandacht trok, juist omdat er de laatste tijd nogal wat "anti-vakbewegingspropaganda" was gemaakt.

Door wie?, zou men willen weten. Het maakt nogal wat verschil uit of er van kapitalistische- dan wel van proletarische kritiek op de vakbeweging sprake was. Maar het heeft er sterk de schijn van of "Socialist Leader" voor dergelijke onderscheidingen volkomen blind is. Wij durven dat met des te meer stelligheid beweren, omdat "Socialist Leader" weliswaar van tijd tot tijd bittere verwijten richt aan 't adres van de vakbewegingsbureaucratie, maar niettemin tegelijkertijd de vakbewegingsmythe op alle mogelijke wijzen in stand houdt. Critisch ingesteld is "Socialist Leader" ten opzichte van de vakbondsleiders; zijn kritiek verstomt als het om de vakbeweging als zodanig gaat. In de ogen van het I.L.P.-orgaan zijn het de leiders, die een verkeerde koers varen. Dat die zogenaamde leiders in het geheel geen koers uitstippelen doch nu eenmaal moeten meevaren, omdat zij in het vakbewegingsschuitje zitten, dat ontgaat "Socialist Leader" ten enemale. "Socialist Leader"-redacteur F.A. Ridley verklaarde anderhalve maand geleden wel, dat de z.g. "linker" vleugel van de Labour Party, deze partij ten onrechte beschouwde als de representante van de arbeidende klasse en dat die "linker" vleugel kennelijk gedurende heel de recente historie had zitten slapen omdat de Labour Party de draagster is van de hervorming van 't liberale kapitalisme in een managermaatschappij, de juiste positie van de vakbeweging in die managermaatschappij te bepalen, dat gaat hém blijkbaar even moeilijk af als anderen een politieke analyse.

Niettemin, aan een duidelijk commentaar op de schijnbaar indrukwekkende cijfers over het vakbondslidmaatschap in Engeland heeft het niet ontbroken al was het dan ook niet afkomstig van "Socialist Leader". Het blad had de getallen nog maar nauwelijks onder de kop "Steeds meer mensen in vakbonden" gepubliceerd of Engeland werd opgeschrikt - in het begin van 1967 - door een serie "wilde" stakingen, die er geen enkele twijfel over liet bestaan, dat de arbeiders van Groot-Brittannië en de vakbonden in dat land - zoals trouwens overal - gescheiden marcheren op twee geheel verschillende wegen. Het commentaar op het cijfermateriaal omtrent de vakbeweging werd - in de praktijk - geleverd door de arbeidersklasse.

Het beste wat "Socialist Leader" over die "wilde" stakingen, die hun zwaartepunt hadden in de acties van de Londense buschauffeurs en van het spoorwegpersoneel, wist te schrijven was, dat zij zich richtten tegen de vakbondsbureaucratie. Een dergelijke kijk op de zaak vinden wij bijzonder pover. Het is een typisch voorbeeld van een onzuivere analyse van politieke idealisten en dat blijkt duidelijk uit de feiten, die "Socialist Leader" zelf over die stakingen vermeldt. Niet tegen de bureaucratie richtte zich de actie, maar tegen een verslechtering van de arbeidscondities. Over de bureaucratie braken de buschauffeurs, noch de spoorjongens zich het hoofd (getuige ook juist het stijgend ledental). Waar zij zich alleen maar mee bemoeiden, dat was de vraag hoe zij hun strijd het beste konden voeren. Dat zij het antwoord op die vraag gaven door zich zelfstandig door middel van strijdcomité's te roeren is een feitelijke kritiek, niet op de bureaucratie, maar op de vakbeweging als zodanig. Dat de stakers (getuige alweer de groei van de bonden) zich daarvan niet bewust zijn - zomin als Socialist Leader - doet aan het feit op zichzelf niets af.